

Sopelimen

NESODDEN
HISTORIELAGS
ÅRSSKRIFT
2006

INNHOLD

Side

Beretning 2005/2006	4
Da Nesodden deltok i Napoleonskrigen – historien om den optiske telegraf	6
Frimisjonsvirksomhet på Nesodden fra 1889 til 1950-tallet.....	13
Det gamle våningshuset fra Vestre Fundingrud – gjenreist på To Gård	22
Mennsker jeg møtte. Banemester Helge Hansen	26
Stedet er Fagerstrand. Laget er «Fremad».....	30
Søndre Labraaten g.nr. 24 bnr.1.....	37
Urdsønn – den lille, store traveren fra Nesodden	41

Forsidebildet: Den gamle stua på husmannsplassen Løkka.

Artikkelforfattere i Sopelimen 2006

*Grethe
Fossum*

*Per
Nordal*

*Stein
Turtumøygard*

*Arne
Grøstad*

*Tore
Granerud*

*Bjørg
Gulbrandsen*

Redaktør av Sopelimen 2006: Harald Lorentzen

**Redaksjonskomité for Sopelimen 2006:
Styret i Nesodden Historielag**

BERETNING 2005/2006

Styret har i perioden hatt fem møter og behandlet 21 saker.

Varamedlemmene har vært innkalt til alle møtene.

Laget er fremdeles det største i Follo med 550 medlemmer.

Sverre Fundingrud er æresmedlem.

Styret har hatt følgende sammensetning:

Leder: Per Nordal

Nestleder: Tore Granerud

Kasserer: Leiv Bjerve

Styremedlemmer: Bjørg Gulbrandsen og Arne Grøstad

Varamedlemmer: Kjell Ødegaard, Åste Eggen og Stein Turtumøygard

Revisorer: Arne Isachsen og Herman Olav Grøv

Styret i Follo Museum: Tore Granerud

Styret i Follo Historielag: Per Nordal m/vara Kjell Ødegaard

AKTIVITETER

DESEMBER 2005

Salg av Nesoddens Historie, bind 3, som omfatter perioden 1930–1980 og som kom ut i forbindelse med lagets 25-årsjubileum 21. oktober 2005.

Salget gikk strykende, og boka ble årets julegave på Nesodden. Boka koster kr 300,-. Medlemmene fikk kjøpt den til kr 200,- i forbindelse med 25-års jubileet.

Stands på alle kjøpesentrene i bygda med salg av "Sopelimen" som, i forbindelse med jubileet, var på 64 sider.

Det ble solgt 800 eksemplarer. Medlemmene får "Sopelimen" gratis.

MARS 2006

Foredrag på "Grendehuset" på Fjellstrand av Harald Lorentzen med tittelen "En reise gjennom det gamle Fjellstrand".

Interessen for foredraget var stor. Ikke en sitteplass var å oppdrive, og mange måtte derfor stå.

MAI 2006

Rusletur langs den gamle kirkeveien fra Nordre Gjøfjeld til Nesodden

kirke på strekningen Vestre Hokholt–Nordre Gjøfjeld.

Til tross for øsende regnvær deltok 30 personer på turen. Deltakerne fikk servert kaffe og boller underveis.

Turen var lagt opp og ble ledet av Tore Granerud.

JUNI/JULI/AUGUST 2006

Nesodden kirke åpen for publikum 10 dager, enten søndager eller mandager. Over 150 mennesker besøkte kirken, derav mange utlendinger.

Opplegg og regi: Harald Lorentzen

OKTOBER 2006

Rusletur langs Kystkulturstien fra Hellvik til Nesoddtangen.

Ledet av Stein Turtumøygard. Deltakerne parkerte på Nesoddtangen brygge og ble kjørt i buss til Hellvik for så å gå tilbake til Nesoddtangen.

NOVEMBER 2006

Planlagt et foredrag, men hvilket er i skrivende stund ikke bestemt.

DIVERSE

Etter seks års arbeide er Fundingrudhuset gjenreist på To Gård. 20. juni 2006 var nesten hele dugnadsgjengen samlet i Fundingrud-huset for å bli hyldet og takket for innsatsen.

Hver enkelt fikk medalje, og "AMTA" hadde en glimrende pressedekning. Se forøvrig egen artikkel om Fundingrud-huset inne i denne utgaven av "Sopelimen".

Det vil bli satt opp en orienteringstavle ved nordgående bussholdeplass ved Granholt, med en kort historikk om Steinalderfunnet i forbindelse med byggingen av rundkjøringen i 2000.

For 8000 år siden sto vannet ca. 60 meter høyere enn i dag. Nøstvedt-folket, som kom til Nesodden for å jakte og fiske, satt da ved strandkanten ved Granholt og spiste og koste seg.

Orienteringsskiltene som er satt opp på 20 husmannsplasser er vedlikeholdt. Det samme gjelder kirkeveien fra Nordre Gjøfjeld til Nesodden kirke.

Da Nesodden deltok i Napoleonskrigen

– historien om den optiske telegraf

Av Stein Turtumøygard

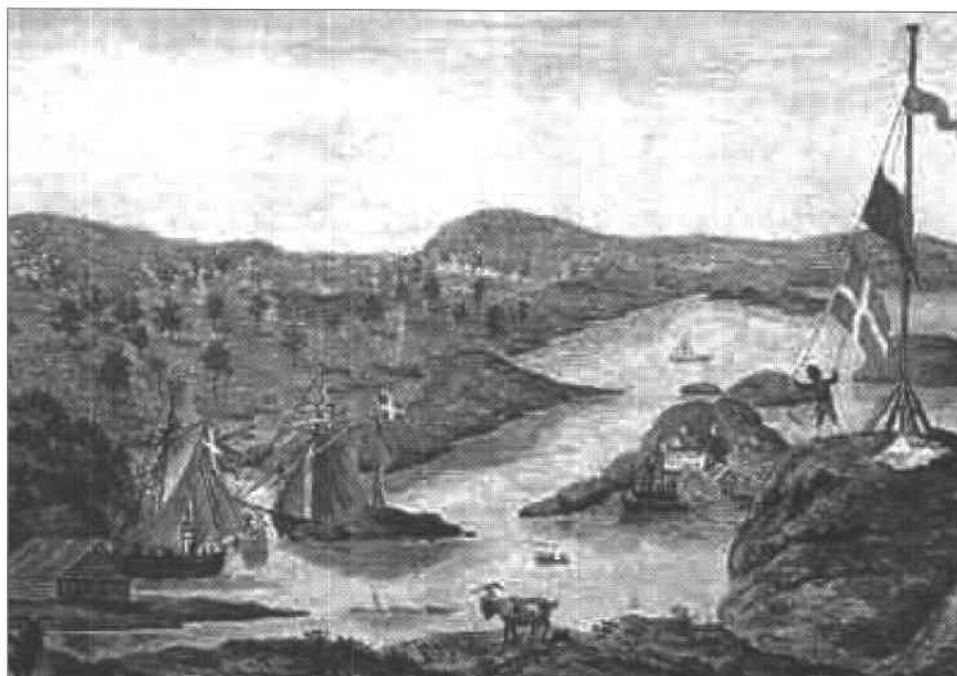
For 200 år siden raste Napoleonskrigene over Europa. Engelskmennene blokkerte norske havner, og Terje Vigen rodde til Danmark etter korn. Nå trengte Forsvaret et bedre signalsystem enn de gamle vardene. Kaptein Ohlsen på Fredriksvern festning i Stavern fikk derfor i oppdrag å innføre et revolusjonerende nytt signalsystem: den optiske telegraf. Store signalmaster ble reist langs kysten. Fire av dem lå på Nesodden.

Ute i Europa var optisk telegraf allerede prøvd flere steder. Prinsippet var å bruke flaggsignaler til å utveksle meldinger med de signalstasjonene som lå innen kikkertavstand. Dermed kunne meldingene sendes fra mast til mast over store avstander. Her i Norge måtte de dekke hele kysten fra Trondheim til Christiania. Den optiske telegrafen i Norge ble derfor en av de lengste i verden.

På kartet ser vi at signalstasjonene lå på rekke og rad langs kysten, på gode utsiktspunkter slik at hver stasjon hadde fri sikt til nabostasjonene i begge retninger. I løpet av få år ble det bygget hele 260 telegrafstasjoner på strekningen fra Trondheim til Akershus festning.

Den optiske telegrafen på Nesodden

De fire telegrafstasjonene på Nesodden ble bygget i 1807. Disse hadde stor strategisk betydning – for de formidlet alle meldinger til og

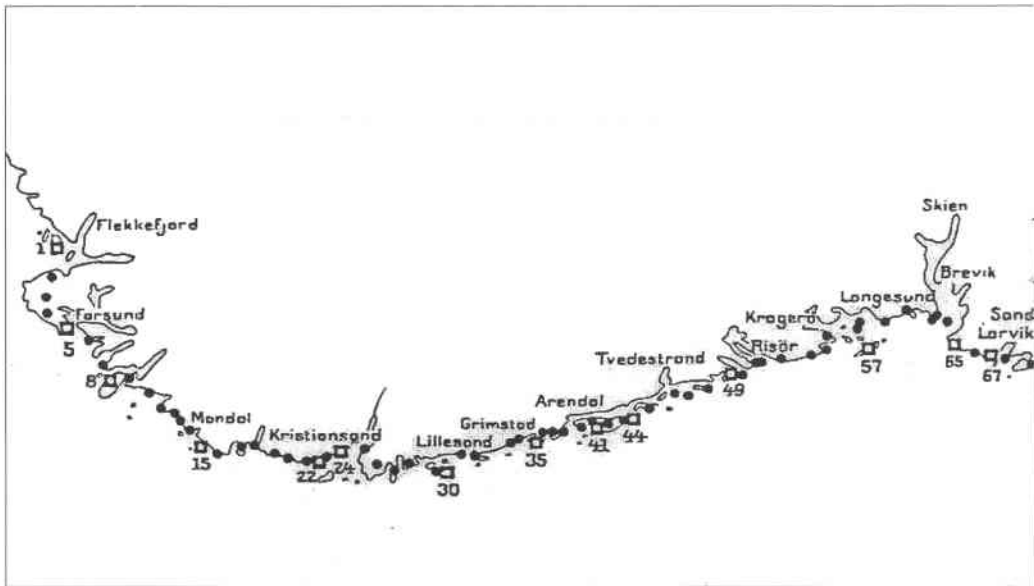
I. C. Dahl foreviget den optiske telegrafen. Meldingen er: «Vore krigsskib have taget et fiendtligt fartøi».

fra forsvarsledelsen, som satt inne på Akershus festning og fulgte krigens utvikling.

Signalene strømmet inn til festningen via en stasjon på Nakholmen. Denne mottok signaler fra nordspissen av Nesoddtangen, som den dag i dag kalles for Signalen. Videre sørover lå det stasjoner på Ildjernet, Omsåsen ved Fjellstrand og i sjøkanten nede på Spro. Dit kom meldingene fra hovedstasjonen i Drøbak via Aspon.

Signaltrafikken var strengt regulert. Det var bare hovedstasjonene som hadde lov til å sende ut egne meldinger. Stasjonene på Nesodden var såkalte repetérstasjoner, og deres oppgave var å sende videre alle signaler som ble mottatt.

Hvis man mottok signaler fra nord og sør samtidig, var det signalene innover til Akershus festning som hadde prioritet. Et telegram fra Stavern måtte videresendes fra hele 35 telegrafstasjoner før det

var fremme i Christiania. Likevel brukte meldingen bare 1 time og 15 minutter – dvs. kun 2 minutter pr. stasjon.

Hvordan fungerte signalstasjonen?

På hver stasjon ble det bygget en signalmast og en vakthytte. Det ble også ansatt kyndige mannskaper til å betjene signalene. De fleste var sjøfolk, for eksempel skippere, styrmenn og losere med erfaring fra flaggsignaler og helst med gode kikkerter. Sjømann Petter Hank fikk jobben som signaloperatør på Ildjernet, mens skipper Knut Grønnestad ble ansvarlig for Signalen på Nesoddtangen.

De første årene brukte man flaggsignaler, men dette var vanskelig i sterk vind, og dessuten måtte dukene fornyes ofte. Derfor ble det i 1809 montert kraftigere master med klaffer av tre. Mastene skulle være 16 alen (10 meter) høye, 8 tommer (21 cm) i roten og 3 tommer (8 cm) i toppen. De var bygget av tre, og er selvsagt råtnet bort i løpet av 200 år. Men enkelte steder langs kysten – blant annet på Hiåsen ved Risør, som bildet viser – er det satt opp kopier av mastene slik de så ut den gang.

Det lå
fire tele-
graf-
stasjo-
ner på
Nes-
odden

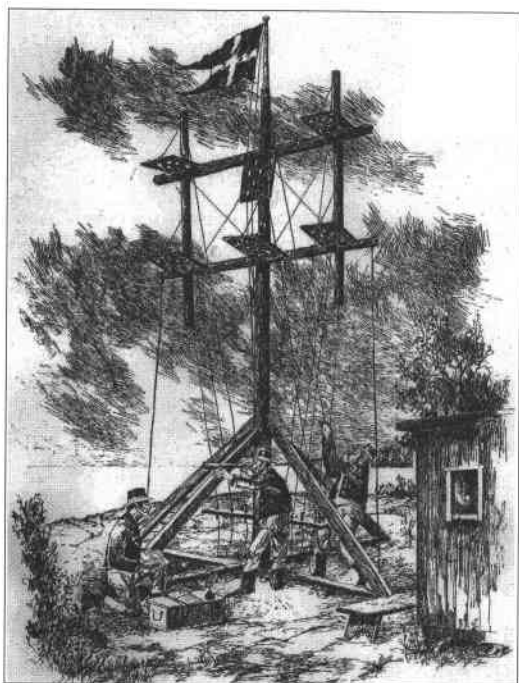
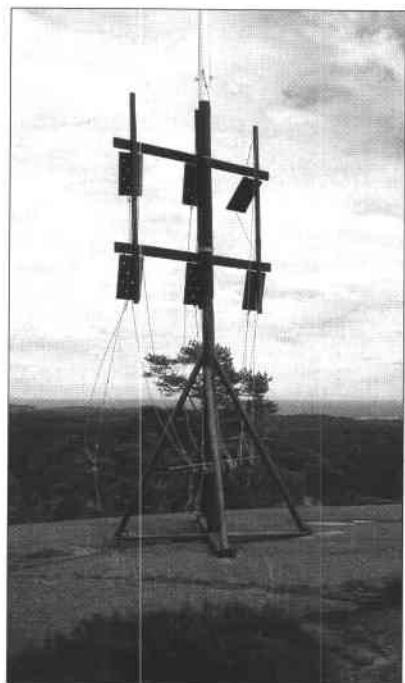
Klaffene ble regulert opp og ned med tauverk. Hver klaff hadde en bestemt tallverdi. Ved å summere verdiene på de synlige klaffene kunne man enkelt regne ut signalets nummer i kodeboken.

Kodeboken

Kodeboken var meget hemmelig, og fantes bare på hovedstasjonene. Repeterstasjonene "blive ikke meddelte Systemet", og skulle bare sende videre (repetere) de signalene de mottok. Men etter hvert lærte mange nesoddinger å tyde signalene. De skaffet seg avskrifter av signalbøkene, og kunne dermed følge krigens gang fra time til time. Kodeboken inneholdt 135 ferdige meldinger, og dessuten egne koder for enkeltbokstaver og ord.

Noen eksempler fra kodeboken:

- Skydning høres vester fra
- Vore Skibe behøve Undsætning og Hielp
- Er der noget Nyt i Christiansund?
- Fienden gjør landgang norden for mig

Rekonstruksjon av en telegrafmast på Hiåsen ved Risør.

- Fartøier ere ankomne fra Danmark
- Fartøier ere ankomne fra Archangel
- Den fiendtlige landgang ere afslaaet
- Vi have lidt meget
- Et Fiendtlig Skib er strandet paa Kysten, man bemægtiger sig Vraget og Folkene
- Fienden jager et dansk Fartøi, som trænger Undsætning

Signalstasjonen på Omsåsen

Det er ikke mange spor igjen etter de optiske telegrafstasjonene på Nesodden. De tre stasjonene som lå ved fjorden, er for lengst borte. Men høyt oppe i åsen ovenfor Ommen har tiden stått stille, og her finner vi fortsatt grunnmuren etter vakthytta som ble bygget i 1807. Hyttene skulle være 2.5 meter i firkant og "forsynede med Dør og

På Omsåsen finner vi fortsatt grunnmuren på telegrafhytta som ble bygget for 200 år siden.

Laas" samt "Luger der kan skrues op og til" på de veggene som vendte mot nabostasjonene. Signalmannskapene bodde fast på stasjonen hele sommeren, og arbeidet på skift med å betjene signalene.

I vår tid er det sparsomt med utsikt fra signalstasjonen på Omsåsen. Skogen vokser tett, og vi kan knapt se til Ildjernet og Spro. Men på begynnelsen av 1800-tallet var det ingen mangel på utsiktspunkter langs Nesoddlandet. Skogene var uthogd av skogspekulanter. Disse levde av å kjøpe store skogeiendommer, hogge ut tømmeret og selge eiendommen til høystbydende. Omsåsen var nok helt snauhogd på denne tiden – med vid utsikt til alle kanter. For den optiske telegraften var jo dette meget gunstig. For Nesoddens befolkning var det helt motsatt, siden halvparten av nesoddningene var husmenn, og helt avhengige av skogen. Mange led vondt om vinteren på grunn av vedmangel. I tillegg kom engelsk-

menneskes blokade av norske havner, med skyhøye matpriser og hungersnød.

Hverdagen på signalstasjonen

Norge var i krig, og det var travelt for mannskapet på Nesoddens telegrafstasjoner. Arbeidstiden var fra en halv time før soloppgang til en halv time etter solnedgang. Alle signaler skulle videresendes innen det var gått to minutter. Dette var ikke enkelt i tåke og regn, og mange klaget på at det var stridt og svekkende for synet å være "uopphørlig på utkik".

I en rapport skriver Knut Grønnestad på Signalen, Petter Hank på Ildjernet og Jens Mandall på Spro at "Signalene går uopphørlig fra soloppgang til den innbringende natt. Det er knapt tid til i all hast å få seg et stykke smørbrød. Klær og skotøy er utslitt, og man har ikke råd til å anskaffe seg nye."

Signalstasjonene var bemannet syv måneder i året. Fra november til mars ble mastene tatt ned. Da frøs gjerne fjorden til is, og krigsaktivitetene kjølnet.

Slutt for den optiske telegraferen

I 1814 ble Napoleon nedkjempet og sendt til Elba. Danmark inngikk fredsavtalen i Kiel, og Nesodden ble avgitt til Sverige (sammen med resten av Norge). Dermed var krigen slutt, og den optiske telegraferen ble lagt ned. Det ble for dyrt å opprettholde så mange stasjoner. Telegrafens storhetstid varte altså i bare syv år.

På 1840-tallet ble det i svensk regi etablert et lignende telegrafsystem, men da var det ikke behov for å ha stasjoner på Nesodden. Og neste gang Forsvaret trengte rask kommunikasjon, var den elektriske telegraferen oppfunnet. Men grunnmuren på Omsåsen ligger der fortsatt som et minne om den optiske telegraferen for 200 år siden. Og den store myra øst for åsen heter fortsatt: Signalmyra.

Kilder: Norsk Telemuseum, Signalen, Risør museum, Forsvarsforum

Frimisjonsvirksomhet på Nesodden fra 1889 til 1950-tallet

Av Tore Granerud

I denne artikkelen beskriver vi deler av frimisjonsvirksomheten på Nesodden. Vi legger hovedvekten på den del av virksomheten som i dag kalles Misjonskirken, men vi vil også gå inn på forløperen til denne menigheten samt stiftelse av Pinsemenigheten.

Både Misjonskirken og Pinsemenigheten hadde på størstedelen av 1900-tallet basis for sin virksomhet på Fjellstrand. Det må være en grunn til at nettopp denne delen av bygda ble så sentral i den frikirkelige virksomheten. Det har aldri vært et statlig kirkebygg i Fjellstrand, og dette har utvilsomt bidratt til en sterkere frikirkelig virksomhet. Hovedårsaken til Fjellstrands rolle i bygdas religiøse liv finnes imidlertid i andre forhold. Den må ligge i det faktum at det var på Fjellstrand vi fant ildsjelene – menneskene som brant for sin tro og ønsket å sørge for at også andre mennesker fikk del i samme tro.

Misjonsmenigheten (Misjonskirken) fører selv sine røtter tilbake til stiftelsen av Nesodden og Frogn Missionsforening i mars 1889. På den tiden var to sentrale personer i Det norske Misjonsforbund – misjonsforstander Johannes Christensen og pastor Johannes Mathiesen – bosatt på Sagstuen, på grensen mellom Nesodden og Frogn. Dette ble derfor sentrum for misjonsvirksomheten på slutten av 1800-tallet. Men det ble også holdt møter på Torvik og andre steder på Nesodden i Misjonsforbundets regi. Etter som årene gikk avtok virksomheten i omfang, men Nesodden og Frogn Missionsforening

(som da var navnet) ble først oppløst i 1923.

I mellomtiden tok sokneprest Peter Ingvald Myhre (sokneprest på Nesodden 1897–1913) et initiativ for å få fremgang i misjonsvirksomheten på Nesodden. Han innkalte til et møte hvor han oppfordret til dannelse av en indremisjonsforening i bygda. Møtet ble holdt 14. juni 1908 på Mellom-Granerud gård. Ved siden av soknepresten og møtets vert, gårdbruker Olaus Granerud, var disponent O. M. Halvorsen Spro, Herman Berntsen Kvistemyr, gårdbruker Hans Larsen Fjeld og kaptein Einar Halle Sandaker til stede.

Dette er første gang vi har sett protokollert at Hans Larsen Fjeld deltok i et initiativ vedrørende misjonsvirksomheten på Nesodden, selv om det nok er sannsynlig at han deltok i møtevirksomheten på Nesodden tidligere. Hans Larsen Fjeld sammen med sin kone Helene skulle etter hvert vise seg å være den største og lengst brennende ildsjelen av dem alle.

Alle tilstedeværende var enige i behovet for å etablere en slik misjonsvirksomhet i bygda, og kaptein Halle fikk oppdraget med å innkalle til et nytt møte. Neste møte ble holdt på Fjeld gård, i den stua hvor det i flere tiår fremover skulle være jevnlig møtevirksomhet. Nå ble også forpakter Ludvig Andersen på Prestegården og for-

Helene (1881–1969) og Hans (1868–1951) Larsen Fjeld – foregangskvinne og -mann i frikirkelig virksomhet på Nesodden fra rundt 1900–1950.

mann Hermansen fra Spro innkalt. Det ble lagt opp til regelmessig møtevirksomhet over hele bygda med innbyrdes kommunikasjon og rapportering, men etter hvert ble de enkelte kretser overlatt til seg selv. Den samordnede virksomheten tok slutt i 1914.

Imellomtiden hadde Helene Larsen Fjeld startet barneforeningen "Lysglimt" i 1911. Her holdt hun andakt, barna spiste sine matpakker og fikk servert drikke, og de lærte å sy. Barna holdt basar hver høst hvor de loddet ut håndarbeidene sine. I løpet av denne tiden etablerte også Hans Larsen Fjeld en søndagsskole på Fjeld gård. Vi vet ikke når den ble etablert, men Larsen Fjeld fikk i 1912 overrakt et fint sølvfat med innskriften "Erindring fra søndagsskolebørnene 1912".

Så i 1914 tok Hans Larsen Fjeld et nytt initiativ. Den 16. februar dette året var en del ungdommer fremmøtt på Fjeld gård etter hans innbydelse for å drøfte spørsmålet om stiftelse av en ungdomsforening på Nesodden. Larsen Fjeld viste på dette møtet til at den flokk av nyfrelst ungdom som under de siste ukers vekkelse hadde

Bolighuset på Fjeld Gård hvor omfattende møtevirksomhet fant sted på første halvdel av 1900-tallet.

Eiendommen «Skar» i Fjellstrand som i 1950 ble kjøpt og gjort om til «Misjonshuset».

overgitt seg til Gud, trengte et foreningsbånd og en slik vennering som en ungdomsforening ville gi, for bedre å både selv bli hjulpet og å kunne hjelpe og velsigne andre. Møtedeltakerne ble enige om å etablere Nesodden Frimissions Ungdomsforening, og 15 personer tegnet seg som medlemmer. Som den første formann i Foreningen ble valgt Hans Larsen Fjeld.

Møtevirksomheten pågikk antagelig noen år, og årsmøter ble holdt både i 1915 og 1916. Som ved tidligere forsøk på å etablere misjonsforeninger viste det seg imidlertid at enstemmigheten og entusiasmen ved foreningens etablering etter hvert ble avløst av sviktende oppslutning og sjeldnere møter. Men den 29. januar 1921 var igjen en del ungdom samlet, denne gangen ikke på Fjeld gård, men hjemme hos Aksel Nyborg, Heimli. Hans Larsen Fjeld var til stede og leste fra Bibelen for møtets deltakere. Det var enighet om å gjenoppta ungdomsarbeidet, som av "forskjellige grunner" var blitt liggende nede en tid. Nå var det 43 personer som tegnet seg som med-

lemmer, blant andre også de fleste av dem som hadde tegnet seg i 1914. Som ny formann ble valgt Eugen Dalen. Hans Larsen Fjeld gikk ikke inn i dette styret, men han ble etter hvert valgt til revisor, så han beholdt kontakten.

Nå gikk ungdomsforeningen inn i en meget aktiv periode, med regelmessige møter, godt fremmøte, og også årsmøter ble holdt i henhold til planene. De hadde til dels egne predikanter som virket over lengre tid, andre ganger brukte de mer tilfeldige engasjerte predikanter til sine møter. De etablerte sin medlemsavis, som fikk betegnelsen "Ungdomsvennen". De organiserte søndagsskolevirksomheten som en del av sine aktiviteter, og de arrangerte fest for de gamle. I 1922 hadde foreningen 50 medlemmer, og i 1923 var medlemstallet oppe i 67. På årsmøtet i 1924 ble Thorolf Wærnes valgt til formann. Hans Larsen Fjeld var fortsatt revisor, og ble dessuten brukt som andaktsholder på mange av møtene.

Før vi følger ungdomsforeningens virksomhet videre skal vi på nytt gå tilbake til 1921, altså det året da det ble blåst nytt liv i ungdomsforeningen. Senere dette året – den 12. oktober 1921 – møttes nemlig en del troende venner hos Hans Larsen Fjeld. Som formål med møtet ble fastlagt: "Danne en fri Missionsforening". Den eneste betingelse for å bli medlem var at man skulle være et sant Guds barn. Det var 31 personer som ønsket seg inn som medlemmer. Som formann ble valgt Hans Larsen Fjeld. Det ble vedtatt å holde møter annenhver søndag på Fjeld, mens møtene de andre søndagene skulle holdes vekselvis på Garder og Kopperud. Stua på Fjeld var altså samlingsstedet for de aller fleste møtene. Her var det satt inn trebenker, samtidig som alle husets stoler sto til disposisjon. Det fortelles at opptil 50–60 mennesker var samlet i stua.

På årsmøtet i 1923 trakk Larsen Fjeld seg som formann, og Hans Aaserud overtok. Larsen Fjeld gikk inn som styremedlem. I de nærmeste årene sto byggesaken sentralt – menigheten ville gjerne ha sitt eget hus. De mente dette huset burde bygges av menigheten og ungdomsforeningen i fellesskap, men presiserte at lokalet måtte kjøpes på menigheten. På menighetsmøte på Fjeld i 1923 mente

flere medlemmer at nå måtte det bygges. Larsen Fjeld og formannen – Aaserud – og andre var nok enige, men de trodde ikke det lot seg gjøre å bygge huset i fellesskap med ungdomsforeningen, enten måtte menigheten eller ungdomsforeningen bygge. Thorolf Wærnes opplyste at det i ungdomsforeningen var sterk stemning for at den skulle bygge, og at det var fare for splittelse hvis menigheten bygget.

På årsmøtet som ble holdt på Fjeld gård i januar 1924 ble Larsen Fjeld på nytt valgt som menighetsformann, etter sin korte hvileperiode da han bare var styremedlem. Senere samme år vedtok medlemsmøtet å søke medlemskap for menigheten i Det norske Misjonsforbund, noe som ble innvilget. Møtet så det for øvrig som sterkt ønskelig å forbedre samarbeidet med ungdomsforeningen. Det utviklet seg imidlertid et noe anstrengt forhold mellom menigheten og ungdomsforeningen i tiden fremover. I 1926 ble det holdt et felles styremøte i de to foreningene for å drøfte saken. Larsen Fjeld uttalte at ungdomsforeningen var et ledd i menigheten, og burde innta en stilling som passet til det. Han foreslo også at ungdomsmøtene ble lagt til en annen dag i uka, for at søndagens møter i menigheten kunne bli bedre besøkt. Ungdomsforeningens styremedlemmer hevdet at ungdomsforeningen måtte dog være selvstendig, da den jo var dannet først. Konklusjonen ble at det fikk fortsette som nå inntil videre, og at begge parter måtte forsøke å tilgi og glemme feilene hos hverandre og arbeide sammen så godt det lot seg gjøre.

På styremøtet i menigheten i mars 1926 ble det besluttet å “oppsette møtene inntil videre”, da de ikke fant grunnlag for å opprettholde to foreninger. Ungdomsforeningen derimot arbeidet aktivt videre og vurderte husprosjekter. De vurderte i 1926 å kjøpe huset “Betania”, som vissnok var til salgs, men fant at de ikke kunne påta seg så store forpliktelser. I 1927 vedtok de å stille seg som kjøper av Folkets Hus, men dette falt bort. Så i 1928 vedtok ungdomsforeningen at den skulle gå over til å bli menighet. Stiftelsesmøtet fant sted i “Aschim-salen” på loftet over Aschim-butikken.

Fra venstre: Arne Aas, formann i 23 år, 1950–58 og 1961–1975, Bernhard Granerud, formann 1944–1948, Haakon Stenberg, legendarisk buss-sjåfør og frimisjonsmann.

Både Thorolf Wærnes og Mikael Kristiansen var blant den nye menighetens ledere. Denne menigheten var utgangspunktet for den nåværende Pinsemenigheten. Den første tiden ble møtene holdt i "Aschim-salen", men etter hvert gikk Pinsemenigheten inn i et samarbeid med baptistene, som hadde sitt tilhold i lokalet "Betania". I løpet av ganske kort tid hadde Pinsemenigheten overtatt både lokalet og virksomheten der oppe på "Betaniatoppen".

Det er grunn til å merke seg at hans Larsen Fjeld var initiativtaker og den første formann både i Ungdomsforeningen og i Misjonsmenigheten, så både Pinsekirken og Misjonskirken har sitt utgangspunkt i stua på Fjeld gård.

Det faktum at den tidligere ungdomsforeningen hadde dannet sin egen menighet førte til at Misjonsmenigheten samlet seg igjen for å foreta nye valg. Larsen Fjeld ble enstemmig valgt til formann igjen. Virksomheten fikk imidlertid fortsatt et beskjedent omfang. I årene 1929–1934 er det ikke ført protokoll. Mange medlemmer gikk ut, og de få gjenværende bodde spredt. Det var imidlertid en del til-

feldige møter i perioden, også med besøk av predikanter fra Det norske Misjonsforbund.

I 1935 og særlig i 1936 begynte virksomheten å ta seg opp igjen, med flere besøk av evangelister fra Misjonsforbundet. Flere og flere samlet seg om møtene, og de ønsket seg etter hvert klare linjer og en fast virksomhet. Det ble derfor besluttet å innkalle til et årsmøte på Fjeld i mars 1936. På dette møtet redegjorde Larsen Fjeld for det som hadde skjedd og årsakene til manglende virksomhet. Han var glad for at "vi nå var i gang igjen". Forslag om faste møter og fast virksomhet ble vedtatt med begeistring. Som formann ble valgt Larsen Fjeld.

Det er imidlertid ikke protokollert noe nytt årsmøte før i 1943. Møtevirksomheten synes derimot å ha blitt opprettholdt på Fjeld gård. På årsmøtet i 1943 fraba Larsen Fjeld seg gjenvalg, og Josef Pedersen overtok som formann. I løpet av 1943 ble det mottatt flere innmeldinger, og arbeidet med å skaffe eget bedehus ble gjenopptatt. Under menighetsmøte i april 1943 ble det tatt opp kollekt til fremtidig bedehus. Interessen var stor, så det innkom kr 65.00. Denne kollekten oppleves som beskjedne i kroneverdi, spesielt dagens kroneverdi, men den fikk stor betydning, da den var det første beløp som ble avsatt for å bidra til det økonomiske grunnlag for den fremtidige kirken. Også juniorforeningen ble stiftet dette året etter initiativ av Mary Fjeld, datter av Hans Larsen Fjeld. Dette var en forening for ungdom fra 13 til 18 år. Foreningen holdt sitt første møte 17. november 1943. Josef Pedersen ble gjenvalgt i 1944, men trakk seg senere, og i 1945 ble Bernhard Granerud valgt til formann. På dette årsmøtet ble menigheten overrakt et gavebrev fra Larsen Fjeld på tomt til nytt bedehus. I 1946 ønsket Granerud å fra tre da han skulle flytte fra bygda, men ble likevel gjenvalgt "inntil videre".

I 1946 fikk menigheten på nytt sin egen ungdomsforening da Nesodden Frimisjons Ungdomsforening ble stiftet. Arne Aas ble valgt til foreningens første formann. Også en fakkelspeiderorgani-

sasjon ble etablert og drevet i regi av ungdomsforeningen. I årene 1947 og 1948 ble alminnelige møter holdt regelmessig, men årsmøtene ble ikke holdt, og det foreligger heller ikke protokoll fra styremøter. Dette førte til at flere ungdommer i menigheten skrev brev til den da fungerende formann med krav om årsmøte for valg av nytt styre. Formannen etterkom ikke denne henstillingen, noe som førte til at de unge selv innkalte til menighetsmøte. Dette møtet valgte nytt styre med Rolf Busch Iversen som formann, Arne Aas som nestformann og Otto Granerud som kasserer. Dette la grunnlag for ny vekst og utvikling fremover.

Byggesaken kom opp på nytt. Tomten som menigheten hadde fått på Fjeld gård, ble etter hvert vurdert som for lite sentral. På menighetsmøte i juni 1949 ble det besluttet å kjøpe to mål tomt ved Nyborgjordet. Dette ble det imidlertid heller ikke noe av. I 1950 overtok Arne Aas som formann, et verv han skulle ha helt frem til 1976, bare med tre hvileår da først Bernhard Granerud og så Arne Hellerud ledet menigheten. I 1950 kjøpte menigheten eiendommen Skar i Fjellstrand og bygget denne om til møtelokale. I dette lokalet, som fikk navnet "Misjonshuset", og under Arne Aas' ledelse, fikk menigheten en god utvikling under ordnede forhold.

Menighets ildsjel i mange, mange år, Hans Larsen Fjeld, døde i 1951, men hadde nå fått en verdig arvtaker i Arne Aas.

Det gamle våningshuset fra Vestre Fundingrud – Gjenreist på To Gård

Av Per Nordal

Eksakt hvor gammelt huset er vites ikke, men man har funnet en stokk fra 1707 og en fra 1773. Disse antas å skrive seg fra restaureringsarbeide. Bygningen illustrerer på en glimrende måte svunne tiders hverdag og byggeskikk.

Bygningen, som består av laftet tømmer, er revet stokk for stokk, merket og sendt til Øyvind Svenneby, Tomter, for restaurering. Råtne deler er skiftet ut og nye er felt inn. Det er lagt stor vekt på at alt arbeide er profesjonelt utført, slik at resultatet skulle bli best mulig.

Initiativet til bevaring av bygningen ble tatt av Nesodden Historielag og Kiwanis Club, Nesodden.

Det er nedlagt et betydelig arbeide av en meget dyktig dugnads-gjeng, og dette representerer en ikke ubetydelig verdi, anslagsvis over en million kroner.

Styret vil derfor takke hver enkelt som har deltatt i dugnadsarbeidet. Disse er: John Carlsen, Erik A. Eriksen, Jan Færgestad, Helge Hansen, Tore Hansen. Arne Hellerud, Egil Melby, Hans Olav Nordby, Thorbjørn Norum, Terje Stensen, Odd Tjernshaugen, Sven Tjernshaugen, Erik Tohje, Per Wetlesen og Svein Erik Westerby.

Bildene på neste side. Øverst: Fundingrud-huset på opprinnelig plass. Under: Bygget ble revet stokk for stokk og sendt til Tomter for restaurering.

*Over: Formannen og nestformannen slapper av i salongen.
Bildene på forrige side: Øverst: Kranseskål! Under: Ferdig restaurert.*

Følgende har gått bort: Norodd Grefstad, Odd Gulbrandsen og Roy Hysvær.

Historielaget har investert ca. kr 450.000 i prosjektet. Etter oppføring er Nesodden kommune eier av bygningen og har det løpende drifts- og vedlikeholdsansvaret.

Bruken av huset fastlegges av historielaget i samarbeid med kommunen. Kommunen stilte tomt til disposisjon på To Gård, et unikt friluftsområde med bra tilgjengelighet fra alle kanter av bygda. Huset vil være en ytterligere berikelse til dette vakre kulturlandskap og en tilvekst til kulturskatter for kommende generasjoner.

Historielaget vil takke alle som har gitt gaver, i form av inventar og løsøre, slik at huset kunne bli tidsmessig møblert. Bjørg Gulbrandsen har hatt ansvaret for møbleringen. Vi vil også takke Teknisk avdeling i Nesodden kommune for all hjelpsomhet i forbindelse med byggearbeidet. Vi takker også Nesodden Hagelag, som har planlagt og utført arbeidet med planting av blomster og trær.

Det tok seks år å gjennomføre prosjektet.

Mennesker jeg møtte

Banemester Helge Hansen

Av Per Nordal

Han ble født på Flaskebekk, ved Flaskebekktjernet i 1922, fire år etter at den første verdenskrig var slutt, i et samfunn der folk i generasjoner ikke hadde annet å by barna sine enn det samme slitet de selv hadde trellet i.

Der vokste han opp i en søskenflokk på fire, tre gutter og en jente. Familien levde i enkle kår, men var så heldige å ha eget hus. Kosten var enkel, og barna arvet klær etter hverandre. Mor strikket og lappet, så mye kjøp av nye klær ble det ikke.

Som barn var han mye på Vestre Skoklefeldt gård og hjalp til med arbeidet der. Lønn fikk han bare i forbindelse med onnearbeidet, og den var på 75 øre dagen.

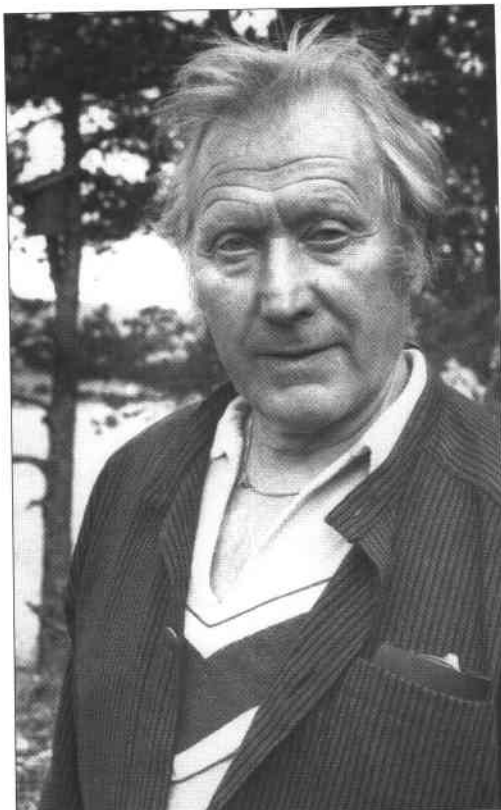
Sommergjestene, eller badegjestene, som Helge kaller dem, ga arbeid til mange ledige hender. Bygging av nye hus, reparasjoner osv. ga et vesentlig tilskudd til en ellers dårlig inntekt.

Både far og mor arbeidet for badegjestene, mor vesentlig i helgene. Helge kan også huske at han hentet kofferter og vesker på brygga og bar disse hjem til badegjestene. Han hjalp også til med å slå gress og å luke på de store villaeiendommene. Badegjestene holdt seg stort sett for seg selv, og det er blitt fortalt at det gikk en usynlig grense mellom øvre og nedre Flaskebekk.

Allerede som barn opplevde han klasseskillet i samfunnet, noe som naturlig nok har preget hans livssyn. Han forteller at det på Flaskebekktjernet engang var to skøytebaner, en blå og en rød, noe som heldigvis ikke varte i mange år. I voksenalder utdannet han seg som skimaker på Splitkeinfabrikken. Jobben fikk han i sterk konkurranse med mange andre. Det var stor arbeidsledighet i

Norge i 30-årene. Han tok båten fra Nordre Sjøstrand kl. 0550 om morgenen og hjem igjen fra Oslo kl. 1630. Senere utdannet han seg til sementpusser. Hans siste jobb var som banemester i Nesodden kommune.

Under krigen hadde han tyskerne like i nærheten. Disse holdt jo som kjent til på Varden. Stort sett hadde lokalbefolkningen et godt forhold til tyskerne, men én episode husker han spesielt godt. Denne fant sted på daværende kafe i Gamle Skoklefeldtvei. Der vanket det også tyskere. 1. juledag 1944 var Helge og noen kamerater der, og det var også noen tyske soldater. Plutselig griper en av gutta en gitar og lirer av seg følgende: "Hitler, Göring, Ribbentropp, hue ned og beina opp". Dette tålte selvfølgelig ikke soldatene, og noen av dem dro opp til Varden for å hente våpen, og døra ble stengt. Men Helge og kameraten kom seg ut. Helge dro hjem og gjemte seg på loftet i skjulet. Der lå han hele natten og holdt på å fryse ihjel. Senere holdt han seg skjult inne i Oslo en kortere tid.

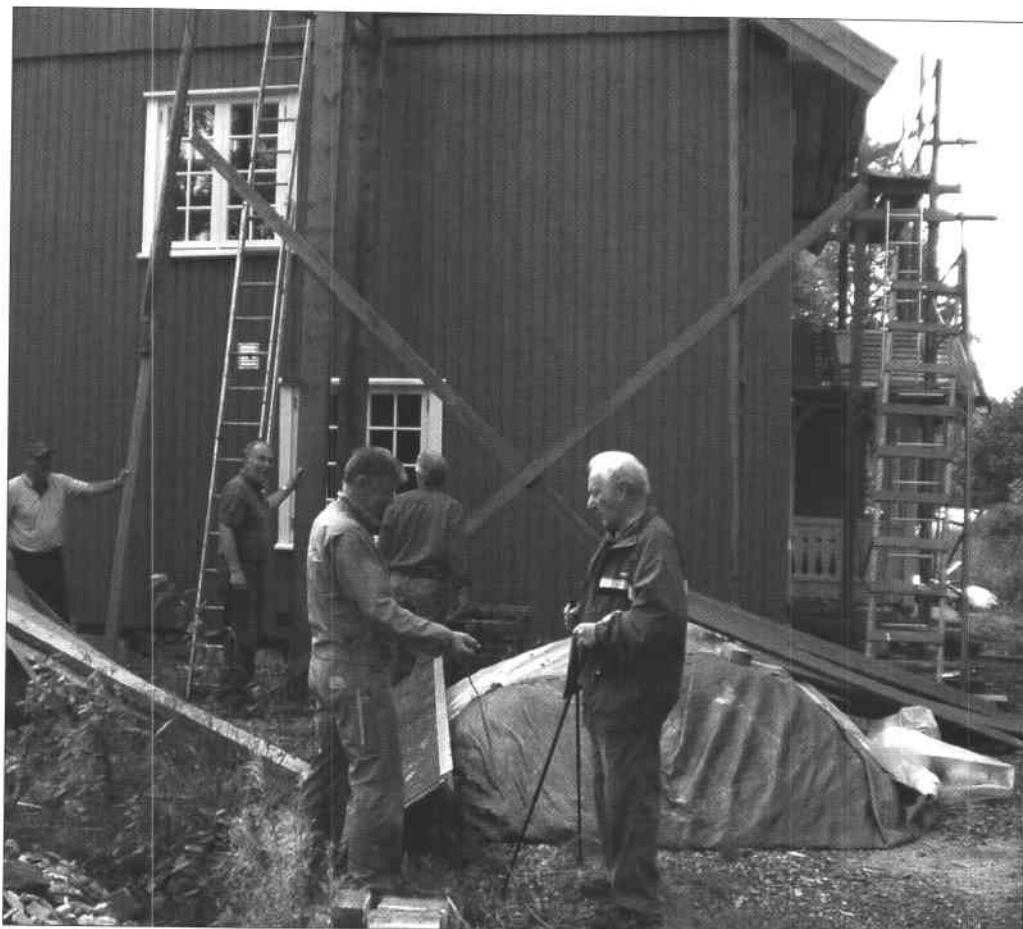

Helge Hansen kan se tilbake på et rikt liv i idrettens tjeneste på Nesodden.

Helge har også operert utenfor landets grenser. To perioder arbeidet han som håndverker på Jan Mayen i forbindelse med overvåkningssystemet Loran C. Her bodde han i telt de fire første ukene, med en gjennomsnittstemperatur på 0 grader.

Han har vært mye benyttet som guide på Historielagets rusleturer. Ingen er så godt kjent i Nesoddmarka som han. Han kjenner til hver maurtue og "måsadott" og har enorme lokallhistoriske kunnskaper samt en egen evne til å gjøre historien levende.

Best kjent er han vel som idrettsmann og ikke minst som banemester. Nedenfor følger noen sitater fra Nesoddens historie, bind 3, som bekrefter dette.

Helge Hansen var den selvskrevede «byggeleder» ved oppføringen av Fundingrud-huset på To.

“I et helt liv skulle Helge Hansen bli idrettens mann. Som aktiv, som administrator og ikke minst som banemester på Nesodden. Han ble allerede i 1955 utnevnt til æresmedlem i Nesodden idrettsforening.”

“Ikke bare var han primus motor ved å holde banene i stand, både sommer som vinter, men han var også den som ryddet og merket turløyper på langs og tvers på Nesodden, med blå og røde merker for vinter og sommertraseer. Til glede for turgåere og terrengløpere om sommeren og skiaktiviteter om vinteren. Selv om han enkelte ganger kunne ha små konflikter med idretten, når han syntes de skulle begrense bruken av banen, så var de fleste idrettsinteresserte stolte over å ha en slik ressursperson. I 1971 skulle det arrangeres skøyteløp på Bergerbanen, og i en leder skrev Akershus Amtstidende: Helge Hansen er makaløs, han klarte å få gode isforhold på Berger Stadion ved kretsmesterskapet på skøyter, der ingen andre arrangører klarte å få til noe”.

Han har opplevd hele den store tekniske utviklingen, spranget fra hestekjøretøy til månelandingsfartøyet. Men det er en annen revolusjon som har betydd mer for ham: den sosiale revolusjon, folkehærens marsj mot et menneskeverdig liv, hans egen klasses, arbeiderklassens vei, til velstand og verdighet.

Hans dyder er hardt arbeide, utholdenhet, nøysomhet, ærlighet og redelighet.

Stedet er Fagerstrand. Laget er "Fremad"

Av Bjørg Gulbrandsen

3. februar 1912 sendte den unge teologistudenten Otto Halvorsen fra Spro ut invitasjon til et møte på Myklerud skole. Han ville starte et ungdomslag i kretsen. Navnet ble "Fremad". Møtene startet bestandig med sangen "Syng kun i din ungdoms vår". Halvorsen ble naturligvis den første formannen, et verv han fikk beholde i fire år, "da tok studiene all hans tid". Etter hvert ble "Fremad" slått sammen med et allerede eksisterende avholdslag. Ved siden av møteprotokoll ble det også startet en håndskrevet avis – "Vårbrudd" – året var 1915. Dessverre har mange protokoller samt "Vårbrudd" nr. 1 og 2 blitt borte av ulike årsaker. Noen få eksisterer ennå, og jeg har vært så heldig å få låne disse skatter. To møteprotokoller, to medlemslister og "Vårbrudd" nr. 3 fra 1917.

I mange år var møtene på Myklerud skole. Ønsket om eget hus var på banen fra dag en. Først i 1928 ble "Bredablikk" påbegynt. I norrøn mytologi er det guden Balders bolig. Kalenderen viste 1929 før huset ble ferdig, nesten da. Kjøkkenet manglet ovn, så varm mat o.l. måtte lages oppe hos vaktmesteren Lars Gulbjørnrud. Vann måtte hentes fra en ile i skogen. Det var tydelig at det var behov for et slikt hus, for det var utleie nesten hver dag, skytterlag, boksestevner osv. Den kjente bokseren Otto von Porat var ofte tilstede. Den allestedsnærværende Halfdan Agnor mente at hvis uka hadde hatt mer enn syv dager, ville det vært bortleid da også. Juletefester, nyttår, påske- og 17. mai-fester. Kino var det "Norsk Bygdekino" som sørget for. Bl.a. den norske filmen "Laila" ble vist i 1931. Det første referatet leser jeg i "Vårbrudd" fra 1925. "3. juledag skulle det være kanefart til Drøbak, men sledeføret manglet. Til

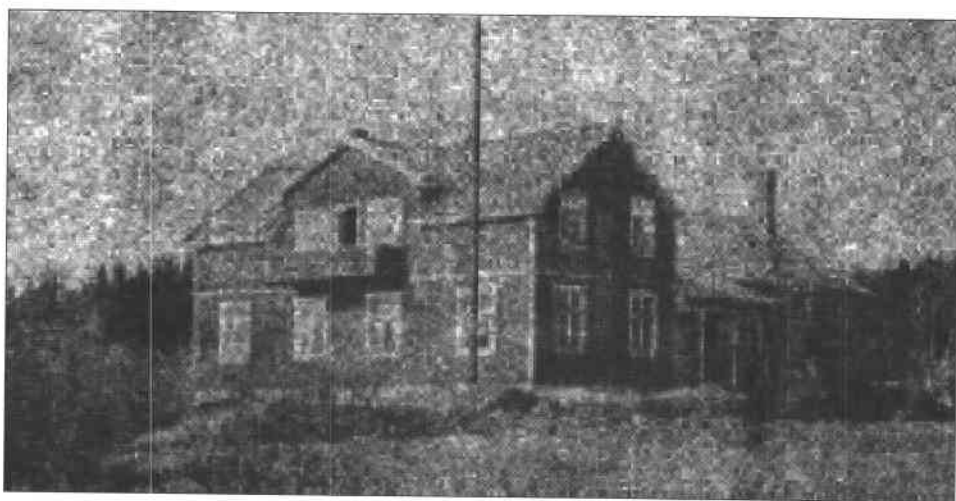

Sommerfest på Myklerud ca. 1920.

Drøbak skulle vi og blev enige om å ta båten. P.g.a. storm gikk ikke den, så blev vi enige om å ringe Drøbak om de kunne hente oss i biler. De sendte seks, to kjørte i grøfta og fire punkterte. Så endelig ved 11-tiden om kvelden kom en lastebil og vi ankom Britania ved 1-tiden. Nydelig mat til og med dram ventet oss, trods korken i Drøbaksundet (Det var jo forbudstid, null sprit). Så festet vi hele natten og tok 6-båten hjem. Alle var visnok fornøide". Den første møteprotokollen fra 1935. "Det var vanskelig å få folk til Styret, (da som nå) men alt gikk bra, og kaffe, julekake, wienerbrød og boller ble servert (Det var nok vanlig meny). Møtet sluttet med lek og dans, som vanlig". 17. mai-fest, og basar hele sommeren. "17. aug. reiste Fremad sammen med sangkoret til Fagernes. Hjalmar Solvik og brødrene. Johnsen stilte sine biler (må jo ha vært lastebiler) til disposisjon, ca. 40 personer deltok. Vi startet ved 4-tiden lørdag ettermiddag. Slo leir ved Dokka og var tilbake ved Solvik 4 mandag morgen. Velbevarte og godt fornøyde". "Juletreffesten startet kl. 9 med kaffe, boller osv., gang rundt juletreet. Ved 12-tiden nydelige skårne smørbrød og kaffe. Som vanlig spilte Glimmer til dans til langt utpå natta. Nyttårsaften med skinkestek. Formannen Hjalmar

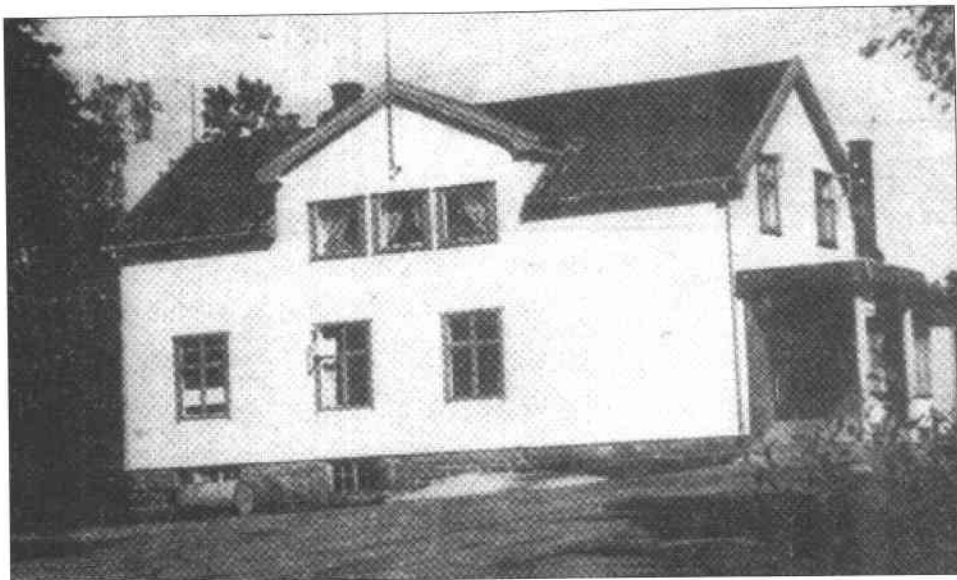
Solvik hadde forfattet et vers til hver av deltagerne som ble mottatt med jubel. Trykket stemning, men den forsvant etter et par drammer. (Avholdslaget er tydeligvis et tilbakelagt stadium). Kl. 12 sang vi "Ja, vi elsker" som bestandig på våre nyttårsfester". Det var årlig foreteelse med sommerturer. "15/8 1938 var det biltur til Hallingdal. To fullstappede biler startet fra Solvik 8 om kvelden og ankom Eikeli hotell på Sokna 12 om kvelden. Der var det så greit at man skulle tro vi var ventet. Vi ble henvist til et stort lagerrom med høi at ligge i, et par madrasser var det og. Et par rom inne i hotellet fikk de eldste og mest giktbrøtne.

Ved femtiden om morggen kom primus og kaffekjele frem, og etter en solid frokost satte vi kursen mot Gol og Geilo. Hjem over Kongsberg og Drammen, og var ved Solvik utpå morgenkvisten. Problemet med å kjøre flere biler sammen er at de blir borte for hverandre". I 1938 gikk sommerturen til Rjukan, denne gang i buss, og de sov i hus med gode køier. Det var 25 personer og fikk derfor avslag i prisen. I 1939 fikk Stavern besøk også i buss. "Det var meningen å leie oss inn på hotell, men ingen turde banke

Det eldste kjente bildet av «Breidablikk».

Slik husker mange forsamlingshuset og kinobygget på Fagerstrand.

på, så vi gikk ute i regnværet hele natten.” (Hvorfor var de ikke i bussen, da?) Men også dette hadde vært en fin tur. Av og til var det karneval. Revyer og skuespill trakk mange mennesker. I 1939 var det skuespill skjærtorsdag og fest 2. påskedag. Godt besøkt og innbragte kr 340,- i en slunken kasse. Det var da som nå en kamp for å skaffe penger. Pakkeauksjoner, basarer, utleie av Breidablikk og div. inngangspenger. Alt overskudd ble puttet i det store hullet som heter lån. Når ett var nedbetalt, var det å begynne på nytt igjen med utbedringer og påbygg. Uten den fantastiske dugnadsånd hadde det ikke gått. Det er kjente Fagerstrand-slekter som har vært med i alle år, både annen, tredje og fjerde generasjoner. Jeg overvinner lysten til å nevne navn. Ingen nevnt og ingen glemte. Lokale krefter underholdt gjerne på festene med både sang og spill. Det var også mange sommerfester, “trods fester i hver en krok”. Det kom gjerne en regnskvett lørdagskvelden, og da ble Breidablikk redningen, sikkert med grammofon. 9. november 1940 var det skuespill og annen underholdning, p.g.a. krigen måtte det godkjennes av det nye regimet. “Det gikk bra og trakk 110 personer, nettoen ble 145 kroner. Vi

trosset lensmannen og snek oss til en dans". I 1941 var det som vanlig årsmøte med valg av styre, suppleanter og underkasserer. Det var også skirenn. En av deltakerne stakk bortom en han kjente på Granerud, og husket for sent at egentlig var han jo med på skirenn, og spurtet videre. Han ble absolutt Jumbo, men fikk en fin trøste-premie på neste møte. Grunnet krigen ble det en pause både med "Fremad" og "Vårbrudd". 27. mai 1945 ble det atter innkalt til generalforsamling. "Dårlig fremmøte, ikke så rart da de fleste av gutta var på vakt. De som hadde vært med i det siste styret nektet gjenvalg, men ble gjenvalgt". Jaja. Så var det å begynne på ny frisk. Mer penger for å få huset på fote igjen. "Vårbrudd" fikk sitt første innlegg etter en tung tid. Norske juletreflagg omkranset "Vårbrudd, vel møtt". Et lite utdrag av et langt innlegg må jeg ta med. Jeg starter litt ute i innlegget. "Tenk at det virkelig er fred ! Fred – ordet som har vært på alles leber i det siste har nå blitt virkelighet. Hvilken vidunderlig følelse er det ikke å vandre langs storveien i måneskinnet mens opplyste vinduer stråler en i møte og vite at vi kan ofre oss for svermingen uten å tenke på at det er bombevær, og se der ligger Breidablikk, hvilken forlokkende klang har ikke navnet, og dette er vårt hus. Vi har vel besøkt det en og annen gang under krigen, stort sett har det ikke vært noe morro. Det har liksom vært noe som dempet på det gode humøret vårt. Men nu mens vi spaserer på veien

*Det var tider det! Når mørket senket seg i salen og filmen startet.
Filmavisen var jo datidens «Dagsrevy».*

NOTISER

Etter den tragiske brannen i 1999 da Breidablikk ble totalskadet, gjenoppstår huset nå som en fugl Fenix i samme drakt som tidligere.

Seksti år etter at det ble oppført i 1929, brant Breidablikk ned til grunnen og Fagerstrand-området mistet et av sine naturlige samlingspunkt.

– Det er godt å være på banen igjen sier Frank Lundby, formann i ungdomslaget Fremad.

Vi har vært uten forsamlingslokale en tid nå, så det skal være godt og komme i gang skikkelig. Huset ble jo opprinnelig finansiert gjennom basarer og loddsalg, tomt ble gitt av familien Hagen og huset ble satt opp på dugnad. Det har vært et sted med mye aktivitet og moro, sier Lundby videre. Heldigvis var huset fullverdiforsikret så vi har fått det opp igjen med en del nye mer praktiske innvendige løsninger, det har blitt et riktig flott hus.

Kulturhus er hva formannen kaller Breidablikk i dag. Kultur, teater, sangkor og kino samt Fremad brassband er noe av det som Breidablikk skal huse.

BREIDABLIKK PÅ BANEN IGJEN

Fremad brassband har jo etter hvert blitt et midtpunkt i lokalmiljøet, et brassband bygget opp på «avdankede» korpsmusikanter med spille glede til tusen.

– Nå rommer huset peisestue, lillesal, storesal, kjøkken, bar, repark og vaktmesterleilighet, sier Lundby. Dermed kan vi tilby de som ønsker å leie Breidablikk alle fasiliteter, avslutter han.

Mer informasjon om Breidablikk kan du finne på www.gul.no

Av asken reiste det seg en ny fugl «Fønix».

hører vi de lifligste toner strømmer oss i møte. Vi hører feststemte mennesker som allerede svinger seg i dansen, ja slik kan det forandre seg på 14 dager –". Skulle gjerne fortsatt, men så var det plassen i Sopelimen da! Det ble arrangert St.Hans-tur med båt i 1945. "Vi gikk iland på Høvikodden. Noen folk der, men skralt med musikk, så vår egen Gunnar med trekkspill ble godt mottatt. Alle syntes det hadde vært en fin tur, også han som mistet 3 fl. Brennevin." Ikke vet jeg hvem Gunnar var, ei heller han som mistet sitt medbragte, men morro var 'e lell. Musikken på festene var noe forskjellig. Før krigen var det ofte "Bongo". De ble hentet på Hurum med båten fra Saga kalt "Pædda". Vokalisten var en skjønnhet som ble kalt Ramo Nevara. "Pædda" bragte dem nok trygt tilbake også.

Også lokale krefter som Lothar Sæborg og Holtbergets trio spilte. I et sitat fra 1948, 3. juledag, leser jeg: "Vi var ikke så begeistret for den hypermoderne skramlemusikken". I 1951 ble det bestemt at det skulle bli fast kino og gode stoler. 1950, 60 og 70 kom og gikk med noen møter og julebord. Kinoen er forlenget historie. Det siste ble gjort i 1990 med nye påbygg, og vi syntes alt var såre vel. Så ble det 30. april 2000. Huset som rommet så mange minner og dugnadstimer brant. Totalforsikringen gjorde at Breidablikk raskt ble gjenoppbygget, og 14. oktober 2001 ble vi atter øn-

sket velkommen til et nytt hus. Jeg tør si finere enn noen gang både ute og inne. Navnet ungdomslaget "Fremad" er forandret til Breidablikk grendelag. Generalforsamlingene (årsmøter) eksisterer ennå, dog uten lek og dans, men det er ingen aldersgrense oppad. Rett fra møtet i pensjonisten til årsmøtet i ungdomslaget. Slikt skal det være. Julebord – det er tradisjon. Jeg slutter meg til et par blyantskrevne linjer bakerst på permen i "Vårbrudd" av ukjent poet. "Jeg skulle ønske at Fremad måtte komme til å gå riktig bra i mange Herrens år".

Søndre Labraaten g.nr. 24 bnr.1

Av Grethe Fossum

I dag kjenner vi vel gården best pga. jordbærsalget – den ligger ved Drøbakveien mellom Skogheim og Agnorkrysset. Nå ser vi en idyllisk liten enebolig, som ble restaurert og påbygget nå i den senere tid – med et stort uthus/driftsbygning.

Jordbær dyrkingen startet da Ellen, som var født på gården, og hennes mann Svein Treverket flyttet fra Gol og kom til Fagerstrand for å overta gården.

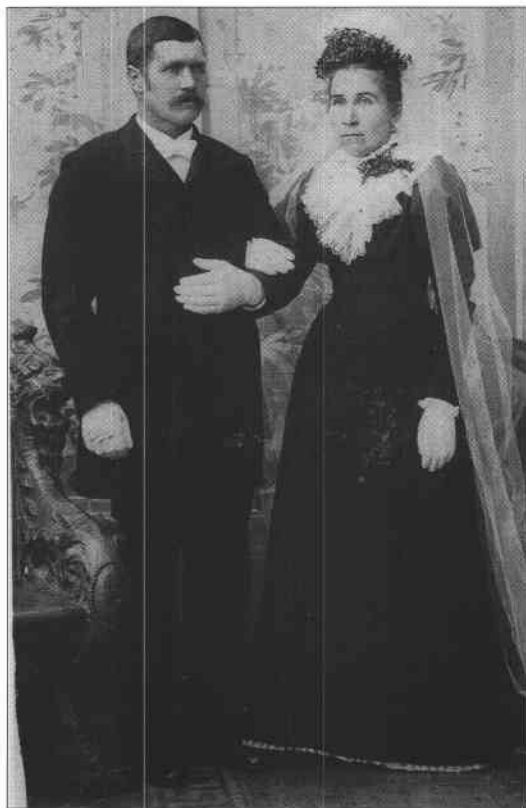
Da Michel Baardsen solgte Søndre Agnor, utskilte han Søndre Labraaten og bosatte seg der. Senere solgte han stedet og flyttet til sønnen på Langfjell, det var flere eiere etter hvert, inntil Karl Johansen, (25. juli 1859 – 9. oktober 1904) og hans ektefelle Josefine kjøpte Labraaten for kr 2.500,- i 1899.

Gården var skilt ut fra Søndre Agnor med 80 mål innmark, 250 mål skog og 50 mål “annen utmark” i året 1861. Gården skal ha vært i slektens eie fra da, slekten var også eiere av “Grisebo” før 1899.

Hovedbygningen skal være ca. 300 år gammel. Søndre Labraaten var aldri noen hussmannsplass.

Karl Johansen var født 1856 (sønn til Johan Larsen på Lillengen), han var sjømann i sin ungdom, men kom hjem og giftet seg senhøsten 1896 med sin Josefine. Josefine var født 1862, og hun døde 1937. De fikk 6 barn – 2 gutter: Nils og Johan, og 4 jenter: Martha, Ruth, Haldis og Dagmar. Helene Bautler hadde tjeneste på gården.

Karl døde forholdsvis tidlig, og Josefine satt igjen med de 6 barna, i et hus som begynte å bli gammelt, og uthus var det dårlig med.

Karl Johansen med sin brud Josefina Marie Nilsdatter høsten 1896.

braaten. Det var langt å gå inn i skogen fra Skogheim – Drøbakveien var ikke bygget ennå. Den veien ble bygget ca. 1953–54. Samtidig ble det sprengt ut stein og bygget nye tanker på BP, i dag: Statoil. Arbeidet med minering og bygging av tankene ble forenklet, og byggingen av veien ble rimeligere, idet steinen ble plassert for å bygge veien.

Det ble avlet korn og høy på Labraaten, de hadde eget treskeverk i driftsbygningen, og senere også poteter. På båsen sto det 5 kuer og oksen "Apis" + 2 hester. Da ble det solgt melk til Fellesmeieriet og fløte til Skogheim Landhandleri.

Senere begynte de med griser, og hadde 20 gris på det meste. Mot

Men Josefina viste seg å være en driftig dame, og i 1929 hadde hun fått bygget en betydelig driftsbygning – med fjøs og stall. Det er den samme uthusbygningen som står der i dag.

En av sønnene, Johan Johansen Labraaten (f. 1902), var den som skulle overta gården. Han stakk i sin ungdom over bekken, bort i Digerudbygda og fant seg kjæreste der: Gerda Aasheim. Han giftet seg med sin Gerda, og de to fikk to jenter: Anne Lise og Ellen Marit. Ellen er i dag så lik sin mor da hun var på samme alder, at det er helt nifst.

Jeg gikk sammen med Ellen på skolen annethvert år, og jeg husker vi ble buden i bursdagslag til La-

juletider ble grisene sendt til Felles-slakteriet, og noen ble slaktet hjemme slik som det var vanlig fram til 1950–60 åra. Da kom slakter'n, Asbjørn Svendsen, og satte i gang med grisemaska si, som ble brukt ved avlivningen. Så ble det skolling og barbering, røring av blod, grisen ble hengt opp etter bakbena, og innmaten ble renset ut.

Hele folket var i arbeid i slaktetiden, det ble kokt klubb, laget medisterdeig og pølser, skinka og fleskebitter ble saltet ned, og ingenting skulle gå til spille. Slakteren med hjelpe-mannskap satte pris på en liten "akevitt'r" for å få det tunge arbeidet unna, etterpå ble det mest kvinnfolk-arbeide inne på kjøkkenet.

I bekken på andre siden av veien er det rester etter ei sag.

Vi husker godt han Johan Labraaten på tur gjennom bygda med hest og slede eller vogn, og han sto og smattet på hesten. Det var en fin tid – særlig etter 2. verdenskrig da, selvfølgelig. Vi hadde det jo ikke så ille vi som bodde på landet – vi kunne skaffe oss det meste – av matvarer ihvertfall.

Midt i 1960-årene vokste Fagerstrand Boligbyggelags bygninger opp. Byggingen skjedde helt inntil Søndre Labraatens jorder og eiendom. Området ble utskilt fra Haugans eiendom "Dal" og fra Fagerstrand skog, som var eid av brødrene Rosendal.

Litt nord for Søndre Labraaten lå Nordre Labraaten. Dette var også et lite småbruk som var utskilt fra Agnor. Det ble drevet med

Ellen Marie Treverket med noe av det gården er mest kjent for – sine smakfulle jordbær.

kuer og avlet høy. På gården bodde det en underlig skjeggete en, og hans gamle krokryggete mor. Etter ca. 1940 bodde han og var helt alene på stedet. Navnet hans var Kristian Labraaten. Han hadde et svært rødgrått skjegg, og virket ikke særlig velstelt. Ingen vet noe helt sikkert om ham, noen sier at han hadde mye penger, men det så ikke

*Den gamle stue på Søndre Labraaten.
Etter maleri av Leif Børresen.*

slik ut på ham. Han gikk hver dag til landhandleriet på Skogheim, for han var så tørst og måtte ha noe å slukke tørsten med. Barna husker ham sånn vagt, men de fleste var litt redd ham. Andre som var litt mer vågale og som gikk bort til ham sa at han var morsom – og at han hadde morsomme historier å fortelle. Andre skremte hverandre med at det spøkte i huset hans osv.

Det sto et lite hus til på Nordre Labraaten, dette ble leid ut til en de kalte "Nordby'n". Han jobbet i steinbruddet i Nordstrand og var like grå som steinene han jobbet med.

Det var etter hvert flere eiere på Nordre Labraaten, bl.a. skuespilleren Per Kristensen, han skiftet navn til Per Skift og var ganske kjent på den tiden, veldig pen kan jeg huske.

Nå er det fire hus på Nordre Labraaten som har vokst seg helt sammen med borettslaget, og det finnes ikke noe jorde lenger – bare "Tarudjordet", som er ei fotball-løkke oppkalt etter familien Tarud som bodde på Nordre Labraaten en periode.

Jeg var så heldig å få kontakt med Ellen Marit Treverket, Rolf Galby, Borghild Haugan og Paul Martin Mikaelen som har gitt meg disse opplysningene.

I dag er det Ellen Marit og Sven Treverkets sønn, Bjørn S. Treverket, som har overtatt driften av gården. Nå går det bare i jordbær, slik som Ellen Marit og Svein begynte med da de overtok gård-en. Ellers er uthuset tatt i bruk til verksted hvor det blir tilbudt bl.a. dekkskift og det drives produksjon av ved.

Urdsønn – den lille, store traveren fra Nesodden

Av Arne Grøstad

Et lite stykke norsk traverhistorie har sin bakgrunn fra Nordre Grøstad gård på Jaer.

Her hadde en av landets beste traverhester fra 1950-tallet sitt tilholdssted i hele sin levetid, og hestens navn var Urdsønn – med kjælenavnet "Påsan" i travermiljøet.

For å gi en bakgrunn for denne eventyrhistorien om Urdsønn bør vi gå helt tilbake til året 1935, da en ung østfolding, Erling Gundersen, kom til Nesodden. Erling, som var født i 1907, kom fra Askim. Hans far var driftsformann ved Kykkelsrud Kraftstasjon. Da Erling hadde vokst seg til voksen alder, og skulle finne seg en jobb i "de harde 30-årene", meldte han seg arbeidsledig ved Arbeidskontoret i Akersgata, Oslo. Her ble han hyret av gårdbruker Karl Grøstad på Nordre Grøstad gård. Fra før av var det en sveiser og en gårdsgutt på gården, men da Grøstads helse var svak, og sykdomsbildet ble verre og verre, måtte han ansette en gårdsbestyrer, og denne stillingen fikk Erling.

Oppholdet ble ikke av kortvarig karakter, da Erling ble på gården helt fram til sin død.

Det hører med til historien at det etter hvert oppsto søt musikk mellom Erling og Rakel, en av døtrene på gården, noe som snart endte opp med giftemål. Gårdbruker Karl Grøstad døde i 1937, men Erling Gundersen drev gården med fast og myndig hånd. I 1951 fikk han kjøpt Nordre Grøstad gård.

Erling hadde fra guttedagene vært lidenskapelig opptatt av hest, til tross for at han ikke hadde noen bakgrunn fra hestemiljø. Hans

store drøm var å få kjøpt seg en avlshoppe, som kanskje kunne bli stammor til et brukbart traveremne.

En annen nesodding, Hermann Martinsen, hadde en hoppe ved navn Urd, som hadde traverblod i årene, og denne hesten fikk Erling kjøpt.

Snart ble Urd bedekket med Reberg Svarten, og hoppa Frodine ble det første avkommet, som ble en mer en middels bra traver. Dernest ble Urd bedekket med Stegg, som var den mest navngjetne avlshingsten i Norge under og etter den 2. verdenskrig. I 1945 ble Urdsønn født, og eventyret var i gang.

Det viste seg snart at Erling hadde spesielle anlegg for oppfost-ring og trening av hest. Urdsønn fikk etter hvert prøvd seg i lett arbeid på gården, samtidig som treningsdosene begynte i det små. Ettersom tiden gikk, økte treningsmengden, og vi som husker tilbake, glemmer ikke den lille hesten med den hvite blesen som gikk runde etter runde på gårdsjordene, trekkende på en slodd, som etter hvert ble lastet med ekstra vekt. Møkkakjerre med gummihjul, også lastet med ekstra tyngde, var heller intet uvant syn opp og ned bakkene i Bomansvik, Blylaget, Presteskjær og Torvik.

Et annet viktig element i treningsopplegget både før og under karrieren var intervall- og hurtigtrening på Breviksletta (populært kalt Kilometersletta) på Dal i Frogn kommune, samt i Svestaddalen, mellom Kløfta og Svestad Gård. Erling tok også med seg Urdsønn til Stubberudskaugen (mellom Riksvei 156 og Frogn Kirke). Her var det ofte kappkjøring mot Frogns beste hester, blant annet Glenne-lyna, som var i norgeseliten på den tiden. Under disse seansene i Frogn møtte han hestekarene Johan Bjerke og Oddvar Dahl.

Steinar Gundersen, eldste sønn til Erling, som artikkelforfatteren har intervjuet i forbindelse med denne historien, forteller at Urdsønn i de første årene egentlig ikke syntes å være noe travertalent utenom det vanlige. Fram til hesten var i 4-årsalderen så det ut til at den ville bli nokså ordinær, og i tillegg hadde den et handicap i forhold til andre hester, da den var spesielt liten av vekst

(derav det senere tilnavnet "Påsan").

I 1949, som 4-åring, hadde allikevel Urdsonn oppnådd såpass plasseringer i løp at han var kvalifisert for deltagelse i Norsk Traverkriterium for kaldblodshester. Sensasjonen ble nesten et faktum, da Urdsonn ledet hele Kriterieløpet ganske klart ut av siste sving før oppløpet. Imidlertid glapp seieren da hesten gikk over i galopp, da Urdsonn

En del av premiesamlingen til Urdsonn.

ble blendet av en blitzlampe fra en fotograf som skulle forevige seier"herren" ved utgangen av svingen. Dette var antagelig det eneste storløpet som Urdsonn aldri vant ...

Etterhvert som framgangen ble mer og mer synlig, ble Urdsonn påmeldt i flere og flere løp. For å få hesten transportert til de forskjellige travbanene gikk Erling til innkjøp av en Opel Blitz, hvor det ble konstruert en transportlem bak på bilen. Denne konstruksjonen ble laget av Konrad Gulbrandsen, som var en lokal snekker fra nabolaget til Grøstad-gårdene. Forfatteren av denne artikkelen var så heldig å få være med som passasjer til en rekke traverløp. Jeg kan

huske godt alle laurbærkransene som hang over grillen på panseret under hjemturen fra ymse storløp. Disse kransene ble forøvrig spikret opp over inngangspartiet til stallen på gårdslåven.

Urdsønns faste kusk gjennom hele karrieren var landschampionen Karsten Buer. En artig historie bør imidlertid berettes om de gangene Urdsønn måtte kuskes av en annen travkjører, Leif Haslie. Dette skjedde de gangene Urdsønn startet i samme løp som sin halvsøster Frodine.

Karsten Buer fant snart ut at det ikke var noen vits i å kuske Urdsønn når halvsøsteren sto på startstreken, av den enkle grunn at Urdsønn var en sann "gentleman" som aldri ville passere søstra si i noen konkurranse. Frodine ble dermed den eneste kaldblodshesten i kongeriket som aldri ble slått av Urdsønn på travbanen! Tilnavnet "Påsan" stammer opprinnelig fra et avisreferat fra Nationen, hvor den legendariske travjournalisten "Kalle Glad" beskrev en av Urdsønns innspurter med noe sånt som "... og så kom Påsan ut av svingen, på sine korte ben, som gikk omtrent dobbelt så raskt som bena til de øvrige hestene ..." Begrepet "Påsan" ble deretter ofte brukt i Trav- og galoppnytt, som har vært norsk hestesports hovedorgan.

Urdsønn løp etter hvert fra seier til seier. Han ble bedre og bedre for hvert år som gikk, og i 1955, 1956 og 1957 ble han norgesmester. Den gang måtte hestene løpe to distanser før norgesmesteren ble kåret – 1.609 og 2.100 meter. Under NM i 1955 på Jarlsberg Travbane utenfor Tønsberg ble det for første gang travet under km-tid 1.30 i kaldblodsklassen.

Urdsønn ble nr. 2 på sprintdistansen, som Molvin vant, men tok en klar seier på langdistansen og sammenlagt.

Når man skal ramse opp storløpseire forøvrig, kan man nevne i fleng: Norsk Derby, Gimsøypokalen (2 ganger), Lars Laumbs minneløp, Østfoldpokalen på Momarken, Thor Østbys Minneløp på Momarken, Foruspokalen i Stavanger, Nasjonalhestens Pokalløp, kaldblodslandskampen mot Sverige i 1954 (i Sverige) og sist og ikke minst, Jacob Meyers Pokalløp.

Jacob Meyer er kanskje det mest prestisjefylte kaldblodsløpet i Norge, i og med at dette løpet bare kan vinnes én gang. Urdsønn var nære på ved en rekke anledninger, men vant løpet først som 11-åring, et år før han måtte gå av for aldersgrensen. Dette var den seieren som Erling Gundersen utvilsomt satte høyest.

Det ovenfor nevnte Nasjonalhestens Pokalløp gikk årlig av stabelen på Årungen etter at isen hadde lagt seg. Dette var landets gjeveste travløp på is, hvor hesteeliten fra fjern og nær deltok.

Frodine vant også dette storløpet en gang, med Urdsønn på slep ...

Urdsønn hadde etter hvert stor tillit blant spillerne på totalisatorene rundt omkring, og mange var oppriktig glad i denne vesle stortraveren, fordi den var så "ærlig", dvs. den galopperte sjelden. En annen som også var glad i Urdsønn, var før omtalte Karsten Buer. Under et intervju etter at han hadde lagt inn årene, ble han spurt om hvilke hester han hadde satt mest pris på i sin suksessfulle trener-karriere, og svaret var: Scott Protector i varmblodsklassen og Urdsønn i kaldblodsklassen.

Var Erling Gundersen uberørt av suksessen som hesteeier? Neida. Det fortelles at når det var løp og hestene nærmet seg oppløpssiden, gikk han ned til hesteringen ved stallene, da han ikke orket å se på innspurten.

Da Urdsønns karriere var over, gikk han over i avl. På grunn av at han var så liten av vekst, fikk han kvote/kåring for et begrenset an-

Å vinne Jacob Meyer-pokalen var toppen av Urdsønns karriere.

tall hopper i året. Denne karrieren ble imidlertid ganske kortvarig, og det eneste av avkommene som kan kalles en stortraver, var Hallingkongen.

Urdsønn endte sine dager på begynnelsen av 1960-tallet.

Mange vil kanskje spørre seg om suksessen med Urdsønn avstedkom mye penger. Både ja og nei. Sammenliknet med dagens premiesummer, var utbetalingene av en helt annen verden, selv om vi tar kroneverdien med i betraktningen. Som et eksempel kan nevnes at 1. premien i NM var 2.000 kroner. Derbyseieren var verdsatt til kr 7.000,- (mot kr 400.000,- i dag).

I eliteklassene på en vanlig travdag var seierspremien kr 1.650,-.

Allikevel bidro Urdsønn i sterk grad til at Erling kunne kjøpe

Urdsønn i knivskarp konkurranse. Som vanlig trakk han det lengste strået.

Nordre Grøstad gård, og i 1956/57-sesongen var Urdsønn Norges nest-mestvinnende traver, med innkjørte 30.–35.000 kroner.

Vi avslutter med noen ord om hestekaren Erling Gundersen. Hans lidenskap omkring hest var merkbar, også etter at han pensjonerte seg. Noen år etter at Urdsønn måtte gi seg, ble Erling kontaktet av Lions og Nesodden Husmorlag, med forespørsel om han kunne tenke seg å være vertskap for en rideskole på Nordre Grøstad gård. Dette sa han ja til, og fikk dermed leve sine siste år i hestemiljøet som han var så glad i.

Erling Gundersen døde i 1991.

NESODDEN HISTORIELAG HAR MANGE AKTIVITETER OG OPPGAVER

NESODDENS KIRKEVEIER

Folder, del I

*Opplysninger knyttet til gårder
og enkelte historiske steder
på strekningen*

**NORDRE GJØFJELD
NESODDEN KIRKE**

